

Ющенко О. М., здобувачка вищої освіти 1 курсу, група Т-211
Науковий керівник – **Колєватов О. О.**, к.і.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

НЕВІДОМІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ЧЕРНІГОВА. («ПОВСТАННЯ» 13-14 ГРУДНЯ 1918 Р.)

Українська революція 1917-1921 рр. розпочалася в умовах революційних потрясінь, які охопили Російську імперію у березні 1917 р. Ключовим її рушієм був український народ і його політична еліта, що еволюціонувала від ідей політичної автономії та федерації до усвідомлення власної державної незалежності. Революція була явищем загальноукраїнським. У всіх регіонах розвивався національний рух, створювалися та діяли українські органи влади, політичні партії та громадські інституції, відроджувалася культура.

Події, які сталися понад 100 років тому – були переломними й досі визначають сьогодення України. Саме тоді українці отримали практичний досвід створення держави у ХХ столітті, а поняття «Україна» вперше за кілька століть з суто географічного перетворилося й на політичне – УНР була офіційно визнана рядом держав.

Чернігівщина взяла активну участь в Українській революції 1917-1921 рр. й українському державотворенні. На її території за участю наших земляків вирішувалася доля державності і відбувалися події, які стали символом жертвності та обросли легендами вже в ті далекі часи.

Найбільш криваві події в Чернігові трапилися наприкінці 1918 та на початку 1919 років. Розпочалися вони з більшовицького «повстання» 13 грудня 1918 р., принаймні таку назву ці події отримали в літературі радянських часів, хоча за сучасною класифікацією такого роду дії – це звичайний терористичний акт [1]. Час більшовиками було обрано досить вдало, якраз на початку грудня відбувалося остаточне падіння Гетьманату (Павло Скоропадський залишив Київ 14 грудня), а Директорія ще не встановила повної влади на місцях. Радянська версія тих подій звучить коротко і героїчно, хоча в різних статтях по-різному.

Андрій Заливчий мав на меті захопити в'язницю для звільнення з неї українських офіцерів, заарештованих владою Директорії, аби ті, повернувшись до своїх частин, загітували солдатів підтримати «повстання» під його керівництвом. Результатом таких дій мало стати встановлення в Чернігові військово-революційної влади [2].

Оскільки в самому Чернігові охочих підтримати це повстання виявилось замало, або ж не виявилось взагалі, то на допомогу Андрію Заливчому почали готувати групу з віддалених від Чернігова населених пунктів. Так, до міста було стягнуто трошки більше 30 «партизанів» з Тупичева, Великого Листвена, Івашківки, Куликівки, Макишина під загальним керівництвом Н. Туза і Є. Сухицького. Вони прибули до Чернігова на підводах і зупинилися на постоялому дворі готелю Квасника. Їх мав зустріти зв'язківець, І. Левданський, але той не з'явився та просто зник. Тож «повстанці» вирішили діяти негайно [1].

Атакуючі роззброїли вартових біля складу зброї та направилися до в'язниці, яка, за більшовицькою версією, охоронялася «німцями». Проте відомо, що німці покинули Чернігів ще у листопаді [2]. Одночасно в гаражах на лівому березі Стрижня «повстанці» захопили гарматний панцирник «Гарфорд-Путилівський». Загони Н. Туза і А. Заливчого з'єдналися біля в'язниці, яку досить швидко за підтримки панцирника захопили. Окрім політичних в'язнів, вони випустили в місто і кримінальних злочинців. Випустили також і українських офіцерів, що мали загітувати свої частини.

Згодом загін Андрія Заливчого з панцирником почав рухатися до центру міста. Проте, ті ж офіцери, що мали «переагітувати» частини 5-го корпусу, досить швидко прийняли на себе командування військами, що вже підтягувалися в центр міста та почали організовувати збройний опір терористам. В цей же час загін М. Шпутуна, поповнений звільненими в'язнями, здійснив безуспішну спробу захопити пошту та телеграф. Основні бої розгорнулися в театральному сквері та біля міської пожежної каланчі. Вже на світанку терористичні загони було оточено урядовими військами та ліквідовано. Надія на панцирне авто себе не

виправдала, в нього закінчилося пальне. Кількість загиблих терористів-більшовиків невідома, в усіх джерелах згадується лише два прізвища – А. Заливчий та М. Кобижча.

За радянською версією «повстанців» налічувалося біля тисячі осіб [2]. Але як видно з перебігу подій, місцеве населення не підтримало «повстанців». Загалом, здається, що загін А. Заливчого за своєю чисельністю не дотягував навіть до сотні людей, це з 30-ма «партизанами» та звільненими «політв'язнями» [1].

У цій, загалом міфологізованій, історії про «велике повстання» розробники міфу не змогли домовитися навіть про версію смерті Андрія Заливчого. Так, за версією М. Брезкуна 1959 р. його закололи багнетом біля будівлі банку (нинішньої міської ради), за версією М. Реп'яха та М. Брезкуна вже 1968 р. та версією М. Прокоповича 1978 р. його скосила кулеметна черга, за ще однією з версій він загинув у рукопашному бою [1; 2] Зі спогадів Д. Петровського панцирник доїхав лише до стін Єлецького монастиря, де А. Заливчий і загинув [3].

Як бачимо, приклад «повстання» 13-14 грудня 1918 р., є класичним прикладом радянського міфотворення, коли зі звичайного терористичного акту, метою якого було звільнення з в'язниці соратників, зробили майже народне повстання проти української влади.

Таким чином можна сказати, що висвітлення революційних подій на місцевому рівні дає необхідний матеріал для вивчення історії рідного краю, наближає історичні факти до людей через пізнаваність місць подій, знайомих імен та прізвищ, стимулює подальший краєзнавчий пошук.

Список використаних джерел

1. Бондар О. Як більшовицький терористичний акт у Чернігові перетворився на «народне повстання» // Чернігівщина. № 50. 2018. С 7.
2. Брезкун М. Подвиг Андрія Заливчого [До 80-річчя повстання в Чернігові] // Деснянська правда. 1998. № 197 (26296). 15 грудня. С. 3
3. Демиденко В. Назви чернігівських вулиць: відновлення історичної справедливості. [Інформаційно – аналітичний бюлетень] / В. Демиденко, М. Зверев, А. Карнабед, Л. Максимова. № 4. Чернігів, 1997. С. 4.

Герасименко О. В., к.і.н., доцент кафедри філософії і суспільних наук ННІ економіки,
Васильєва А. В., здобувачка вищої освіти гр. ЕК-211 ННІ економіки
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПРАВА ТА СВОБОДИ ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 р. армія РФ розпочала широкомасштабне вторгнення на територію незалежної, суверенної, унітарної, демократичної, правової держави Україна. Для українців ця дата не є початком війни Росії проти України. Війна розпочалася у 2014 році, коли спочатку Росія анексувала Крим, а згодом з шаленими обстрілами перетнула кордони Донецької і Луганської областей. При цьому представники влади в Росії постійно наголошували, що армії РФ на Донбасі, як і в Криму не має, намагаючись усього світові донести неправдиву інформацію про начебто громадянський конфлікт в середині України. Минуло 8 років з початку воєнних дій Росії проти України і армія РФ знову підступно, агресивно активізувала свої задуми безкінечними бомбардуванням і артобстрілами Чернігівської, Сумської, Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської, Миколаївської, Одеської, Кіровоградської, Дніпропетровської, Київської, Львівської областей. Життя в Україні кардинально змінилося у всіх громадян без винятку: хтось втратив життя, хтось домівку, хтось роботу. Права і свободи громадян розділилися на До і Після. Давайте ж розберемося як під час воєнного часу змінюються права і свободи громадян.

Спочатку з'ясуємо поняття воєнного стану і за яких обставин він вводиться. «Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам